

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗМІН В СИСТЕМІ ПРИГОЛОСНИХ СЕРЕДНЬОАНГЛІЙСЬКОГО ПЕРІОДУ РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Бурка Н.А.

Київський національний лінгвістичний університет

burcka.natalia@yandex.ua

In the paper by means of analyzing linguistic information the author substantiates the factors that caused the changes in the consonantal system in Middle period of the English language development.

Keywords: *phoneme, syntagmatics, consonantal system, assimilation.*

У фонетиці й фонології до теперешного часу залишається низка невирішених проблем, які стосуються визначення одиниць звукового складу мови. До кола цих проблем входить і питання вимовної норми сучасної англійської мови, яке постає актуальним, оскільки лише за умов установлення закономірностей її історичного формування і варіювання лінгвістична наука може отримати підґрунтя для адекватного прогнозування саморозвитку англійської мови у межах її глобального функціонування.

Тому метою цієї праці є огляд і систематизація змін, які мали місце в системі приголосних середньоанглійського періоду розвитку англійської мови та здійснили вплив на її сучасний стан.

Відомо, що на відміну від голосних, англійські приголосні зазнали незначних змін. Вони, здебільшого, є невиразними за своїм характером: переважно, це явища асиміляції та спрощення складних сполучень приголосних.

Вокалізація дзвінких велярних та палатальних спірантів, що стояли в середині та в кінці слова, бере початок ще в давньоанглійський період та продовжує відбуватися і в середньоанглійський період. Велярний /ɜ/ перейшов у /w/ й /u/, а палатальний, у свою чергу, в /j/ й /i/, які утворили з голосними, що передували їм, дифтонги. Варто наголосити, що у давньоанглійський період відбувалося оглушення велярного дзвінкого спіранту як після голосного, так і після приголосного у кінці слова. Це зумовило те, що розвиток флективних і нефлективних форм відбувався різними способами [1, с. 286].

Уже в кінці давньоанглійського періоду *h* перед *r*, *n*, *l* став поступово випадати. Вірогідно, ці придихові приголосні спочатку оглушувалися, а потім

були замінені відповідними дзвінками. Придиховий /w/, що мав написання *hw* у давньоанглійський період, зберігся, проте у середньоанглійський період поступово стає загальноприйнятим написання *wh*.

Глухі спіранти /f/ /þ/ /s/ стали дзвінками на початку слова в південній Англії. Так, для позначення губно-зубного спіранта писали *v* замість *f*, наприклад, **да.** *fers* “вірш” **лат.** *versus* [1, с. 280]. На письмі лише в Кентських текстах писали *z* замість *s*, напр. *zenne* “гріх”. Що стосується *þ*, то ця відмінність орфографічно не відображалася, оскільки для передачі і глухого, і дзвінкого існувала лише одна буква *þ*, яка з плином часу стала *th*.

Давньоанглійський /ð/, що стояв безпосередньо перед *m*, *n*, *l*, *r*, які не утворювали склад, уже на початку середньоанглійського періоду перейшов у *d*: **да.** *brōðor* “брат” **са.** *broder*. Проте в кінці середньоанглійського періоду (XV ст.), навпаки, /d/ після голосного і перед складотворчим /r/ знову перейшло в /ð/. Сучасні форми: *mother* “мати” від **да.** *mōdor*; *father* “батько” від **да.** *fæder*, яскраво це ілюструють [1, с. 287].

Слід також згадати, що *v* унаслідок синкопи середнього складу або, якщо з інших причин, стояло в середині слова перед приголосним, то воно в одних випадках випадало, а в інших мала місце його вокалізація в *u* [1, с. 288]. Наприклад, перед *n*, *r* і зубними *v* відпало: *had* “мав” (**да.** *hæfde*), *hath*, *has* “має” (**да.** *hæfð*). Вокалізація *v* в *u* зустрічається, в першу чергу, перед *k*, *g* і *l*, а іноді також і перед іншими приголосними, наприклад: **са.** *chawl* “щелепа” від **да.** *seaf*.

Глухі спіранти і /tʃ/ після ненаголошеного складу ставали в другій половині XIV ст. дзвінками. Це відбувалося в закінченні *-es* в множині іменників, в 3 ос. одн. теперішнього часу індикативу дієслів; у деяких іменниках, що закінчувалися на *-es* і на *-tʃ*, у французькому складі в кінці слова на *-if*, і, нарешті, в словах, на які в реченні не падав наголос, наприклад, *Charles*, *James*, *knowledge* “знання” (в середньоанглійський період *knowleche*, з XV ст. *knowledge*). Важливо, що на письмі дзвінкість не у всіх випадках відобразилася, проте в сучасній мові вимовляється дзвінкий приголосний у таких словах, як *spinach* /ˈspɪnɪdʒ/ “шпинат” і в географічних назвах з компонентом *-wich*: *Greenwich* /ˈgrɪnɪdʒ/, *Harwich* /ˈhærɪdʒ/.

Випадки, коли приголосний випадав у середньоанглійський період, є численними: наприклад, *w* випадає перед *u*, результатом чого були фонетичні зміни в середньоанглійський період, наприклад, в **са.** *suche* **на.** *such* “такий” від **да.** *swylc* [1, с. 290].

У давньоанглійському префіксі *ze-* спостерігається випадіння *j* перед *i*, наприклад, **са.** *iwiss* “безумовний” від **да.** *zewiss*, *i* в дієприкметнику, наприклад, *ibore* “носимий” від **да.** *zeboren*. Префікс дієприкметника відпав спочатку в північних діалектах у середньоанглійський період, а потім пізніше і в південних.

Стосовно приголосного *n*, то він випадав в кінці ненаголошених складів, при цьому в першу чергу перед словами, які починалися з приголосного. Тому *n* випало в деяких закінченнях, наприклад у інфінітива (**да.** *-an*). Серед подальших змін зареєстровано випадіння *l* перед *f*, наприклад, в **са.** *which* “котрий”, де маємо в **да.** *hwilc*.

Суттєвим є й те, що давньоанглійські подвоєні приголосні спростилися в середньоанглійський період. Історичний розподіл довгих і коротких приголосних був замінений новим, що зберігся і в новоанглійському періоді. Відповідно до нього, приголосні після наголошеного складу з коротким голосним вимовляються як довгі, а після наголошеного складу з довгим голосним, як короткі [1, с. 292].

Що стосується скандинавських і французьких запозичень, то вони, як правило, з легкістю передавалися англійською. Лише єдина сполука приголосних, що зустрічалась в скандинавській мові, проте не існувала в давньоанглійський період, була *sk* на початку слова, тому й зберігалась в скандинавських запозичених словах, а пізніше стає наявною й у французьких та латинських запозиченнях [3, с. 70].

Узагальнена систематизація змін у системі приголосних, що мали місце в середньоанглійський період розвитку англійської мови, підтверджує думку [2, с. 10] про те, що англійський консонантизм в теперішній час є більш архаїчним, ніж консонантизм інших германських мов.

Література

1. Бруннер К. История английского языка. – М.: Эдиториал УРСС, 2003. – Т. I. – 322 с.; Т. II. – 391 с.
2. Смирницкий А. И. Древнеанглийский язык / А. И. Смирницкий — М. : МГУ им. М. В. Ломоносова, 1998. — 318 с.
3. Hogg R. A History of the English Language / R. Hogg, D. Denison. — N. Y. : Cambridge University Press, 2006. — 495 p.